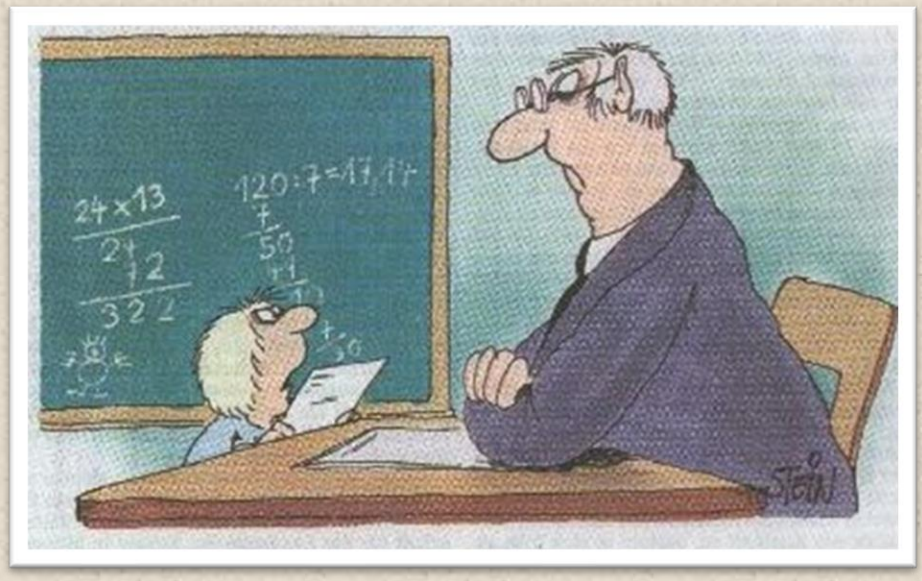

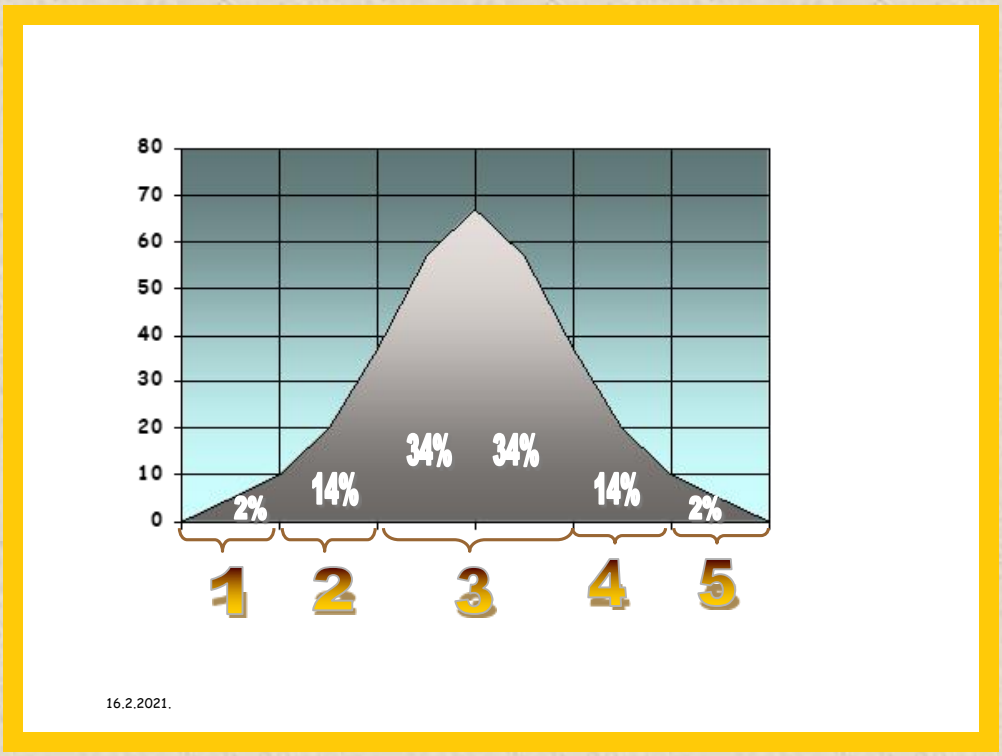
LAISLAV BOGNAR

OCJENJIVANJE

Pedagoške dileme

OCJENJIVANJE

Čujem ponekad kako se govori da je ocjenjivanje u našim školama nerealno, da ima previše odlikaša i da takvo ocjenjivanje nema nikakvog smisla. To je rezultat shvaćanja kako bi škola trebala biti, da se izrazim kršćanskim terminima, čistilište iz kojeg se ide u raj intelektualnih zanimanja i pakao proizvodnog rada. Da bi to bilo moguće školske ocjene bi trebale slijediti tzv. Gausovu krivulju po kojoj bi bilo najviše dobrih ocjena nešto manje dovoljnih i vrlo dobrih, a najmanje odličnih i negativnih (vidi sliku). Ako je krivulja nagnuta na desnu stranu onda možemo govoriti o preblagom ocjenjivanju, a ako je nagnuta na lijevu stranu (prema negativnim ocjenama) onda možemo govoriti o prestrogom ocjenjivanju. U vrijeme mog studiranja pedagogije to su zagovarali i naši profesori na fakultetu u Zagrebu, koji su nas stalno plašili pedocentrizmom (orijentacijom na dijete), a nije ih smetao ovaj sociocentristički pristup koji su neki nazvali pedagogijom bez djeteta. Ovaj pristup je nehuman jer po njemu u svakom razredu mora biti onih koji će se proglasiti slabim i neuspješnim i izlazit će iz škole kao negativno definirani, s niskom razinom samopoštovanja i ako kao takvi odlaze u svijet rada onda svoj posao ne doživljavaju kao oblik svog samopotvrđivanja nego kao kaznu i doživljaj neuspjeha.

OCJENJIVANJE I „PROSJEČNI UČENIK“

Iako u jedan razred idu djeca iste kronološke dobi ipak nam je jasno da se ta djeca međusobno razlikuju po mnogim svojim karakteristikama. Već na prvi pogleda vidimo da se razlikuju po svojoj visini pa ću se zadržati upravo na toj karakteristici iako je to slično i s njihovim kognitivnim, emocionalnim, psihomotornim i ostalim karakteristikama. Na slici vidimo tri dječaka različite visine. Zahtjeve koje prema njima postavljamo u frontalnoj nastavi prikazao sam ovdje ovom letvicom za skok u vis. Jasno je da će ovaj osrednjeg rasta to vjerojatno preskočiti uz određeni napor, dok će ovaj najviši to učiniti bez posebnog napora. Ovaj najmanji vjerojatno i uz sve napore to neće uspjeti. On je svakako kandidat za negativnu ocjenu, a onda se to po onom sistemu „tko zna zna, a tko ne zna dva“ i on prevodi u viši razred pa imamo

situaciju da učenik dođe do petog razreda, a ne zna čitati (o čemu sam već pisao). Ova nastava koja je primjerena prosječnim učenicima posebno je nestimulativna za one s većim mogućnostima jer je njima to sve prelagano pa oni često predstavljaju problem u nastavi jer im je dosadno. Zato možemo zaključiti kako je tradicionalno ocjenjivanje okrutno prema slabima, a nestimulativno prema jakima.

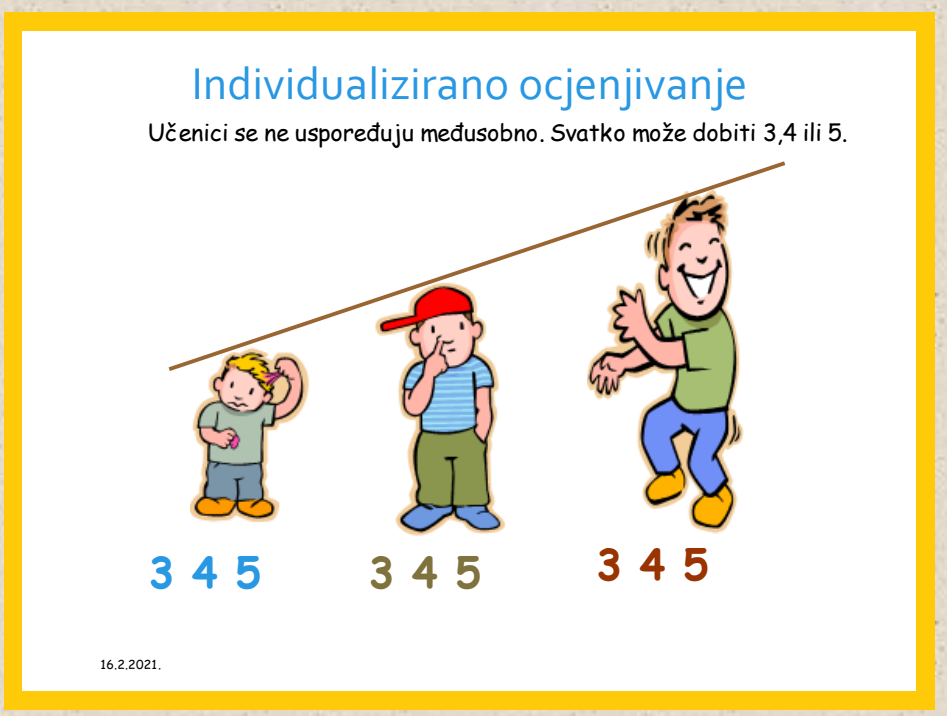
INDIVIDUALIZIRANO OCJENJIVANJE

Sjećam se kad sam tamo osamdesetih na jednom skupu zagovarao humanističku koncepciju pristupa odgoju i obrazovanju prišla mi je poslije toga jedna kolegica pedagog i rekla, da joj se sviđa to što ja zagovaram, ali je pitala, nije li je to možda pedocentrizam. Toliko su naši pedagozi bili zaplašeni pedocentrizmom iako to doslovno znači dijete u centru. Danas je manje više prihvaćeno da škola treba biti orijentirana na učenika i da škola treba omogućiti svakom djetetu uspjeh prema vlastitim mogućnostima. Ali kako to postići?

Simbolički bi to mogli prikazati kao na slici o ona tri dječaka u prilogu. Svakom djetetu bi trebalo postavljati zadatke malo iznad trenutnih mogućnosti tako da ono može uz određeni napor to postići. To se inače naziva individualno planirana nastava. Za one koje to zanima evo prilažem link gdje je objašnjeno kako smo mi to radili u „Osječkom modelu“

https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/ModelOsnovne%C5%A0kole.pdf (str. 11-21).

Ako bi sad zadržali brojčane ocjene onda bi svaki od tih učenika mogao dobiti ocjene 3,4 ili 5 jer se učenici ne uspoređuju međusobno nego se vrednuje svačije postignuće pema vlastitim sposobnostima. Negativne ocjene (1 i 2) se ne daju, ali se ocjene ne poklanjaju. Možemo djetetu reći da je ovo što je postigao za ocjenu 3, ali ako želi više može još dodatno raditi na tome i postići bolju ocjenu.

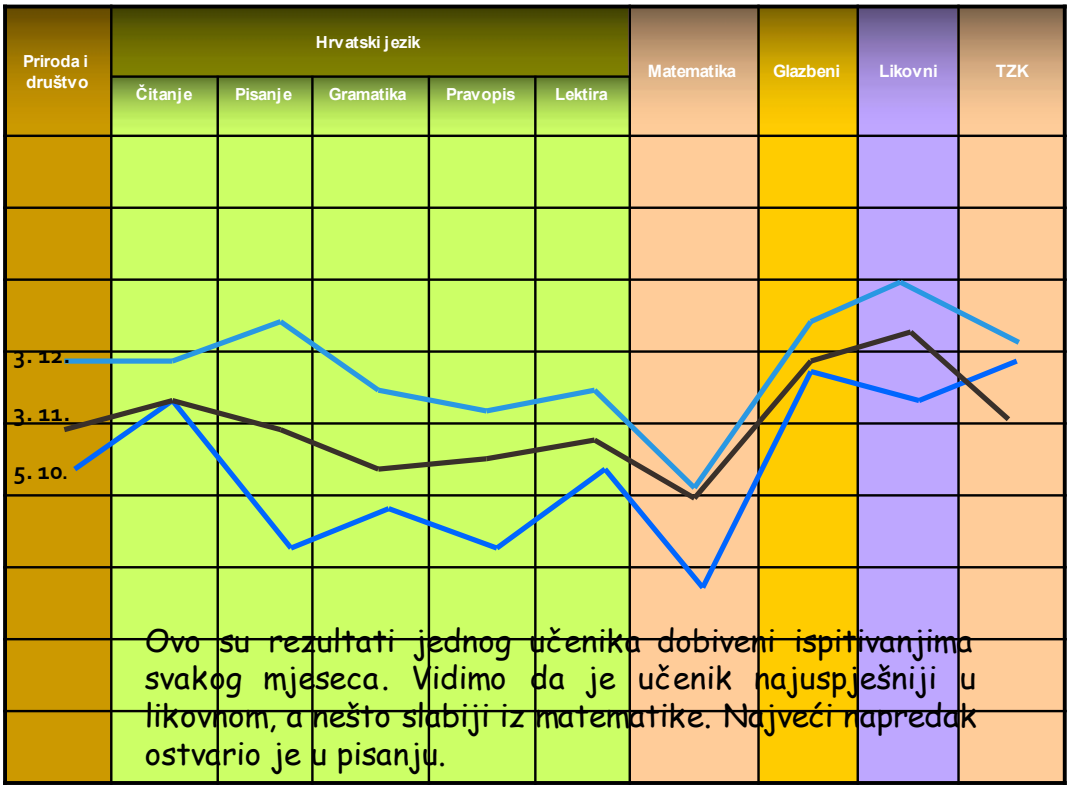
OPISNO I GRAFIČKO OCJENJIVANJE

Kad je riječ o brojčanim ocjenama one imaju prednost jer imaju dugu tradiciju i svima su nekako razumljive, ali se različito koriste. Tako u Njemačkoj su ocjene od 1 – 6 s tim da je 1 najbolja, a 6 najlošija ocjena. U Nizozemskoj su ocjene od 1 – 10, ali se ocjene manje od 4 ne daju. Ocjenjivanje naravno ne mora biti samo brojčano. Evo kako je jedna djevojčica (nazvat ćemo je Ana) donijela opisnu ocjenu iz Njemačke:

„Ana je na kraju prvog razreda naučila gotovo sva slova. Samostalno može pročitati kraće jednosložne riječi. Uz pomoć učiteljice može pročitati i kraće rečenice... itd.“ Moglo se je napisati da na kraju prvog razreda još nije naučila ni sva slova, a da bez pomoći ne može pročitati ni kraću rečenicu, ali nije nego je zadržan pozitivan pristup. Napisano je ono što je djevočica postigla. Da li je to puno ili malo o tome se ne govori. Ako uzmemo da je to dijete došlo iz Hrvatske i da je to postiglo u njemačkoj školi to je vjerojatno ono što je u tim okolnostima moglo postići i dijete se nikako negativno ne definira.

Jedno dijete nam je donijelo svoju ocjenu iz Engleske. Bio je to grafički prikaz napredovanja učenika u pojedinim predmetima. U prilogu je taj pristup prikazan kako bi se mogao koristiti u našim uvjetima.

Grafičko praćenje

PISMO NA KRAJU GODINE

Kad je riječ o opisnom ocjenjivanju ja predlažem da razrednik/razrednica na kraju školske godine svakom učeniku i učenici napiše pismo. Ono bi trebalo imati sljedeće dijelove: 1. Opći osobni dojam o suradnji s učenikom/učenicom. 2. Kvalitete koje cijenimo kod njega/nje, te napredak koji smo zajednički postigli. 3. Eventualne slabosti koje smo uočili. 4. Prijedlozi za promjene. Ovo je primer takvog pisma koje je Željki napisla razrednica Elizabeta:

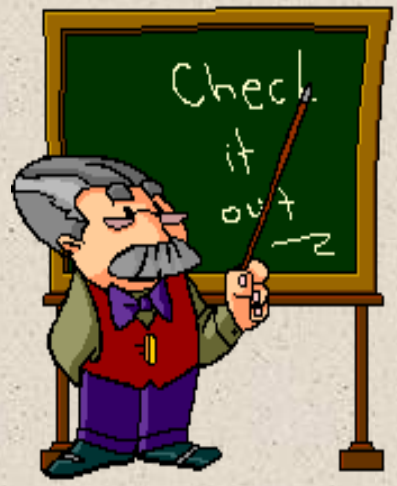
Draga Željka!
Bliži se kraj školske godine i tvoj završetak sedmog razreda. Suradnja s tobom bila mi je vrlo uzbudljiva. Iako uvijek nisam odobravala tvoje postupke, pa smo imale čak i manjih sukoba zbog toga, ipak smo uvijek nalazile zajednički jezik i tako postupno jačale naše međusobno povjerenje. Vrlo sam ponosna što smo u tome zajednički uspjele.
Raduje me kod tebe tvoja lepršavost i velika energija. Tebi nikad ništa nije teško. Stalno si u nekoj akciji. Često sama daješ poticaj, ali isto tako prihvaćaš i inicijative drugih. U tvojim sjajnim krupnim očima uvijek vidim otvorenost i iskrenost. Kad kod si nešto rekla uvijek sam osjećala da govoriš točno ono što osjećaš bez obzira koliko sam se s tim slagala. U nastavi sam primijetila da si posebno uspješna u prirodnoj grupi predmeta, a znam da i sama uzgajaš cvijeće i da voliš životinje što će možda biti važno pri izboru tvog daljnjeg školovanja.

Iako smo o tome već više puta razgovarale, i ovom prilikom ti želim predložiti da nađeš načina da obuzdaš svoj temperament. Puno puta sam uočila da burno reagiraš kad se s nečim ne slažeš, a to često zna povrijediti osobe s kojima surađuješ. Zato su te neke prijateljice počele izbjegavati. Željela bih općenito više tolerancije u mom razredu, a ti mi posebno u tome možeš pomoći.
Željela bih da ti i ja naredne godine nađemo češće vremena za razgovor. Nadam se da ćeš pronaći načina da bolje surađuješ sa svojom mamom. Vjerujem da ćemo i iduće godine imati onako lijepih trenutaka kao što je bio onaj kad si pomirila Manuelu i Korneliju i kad ste zajedno otišle na sladoled.
Tvoja razrednica
Elizabeta

SELEKCIJA

Osnovna škola nije selektivna. U njoj svi učenici trebaju postići uspjeh prema svojim mogućnostima, ali je dužnost razrednice/razrednika da na kraju školovanja kroz osmogodišnje praćenje učenika/učenice predlaže u kojem području bi sutra mogao/mogla odabrati svoje zvanje u kojem bi bila/bio uspješan. Selekcija međutim mora biti na početku srednje škole i na početku fakulteta. Naime vrlo je štetno da se učenika koji nema određene preddispozicije za neku školu ili fakultet ipak upiše, a onda ga se eliminira nakon nekoliko izgubljenih godina i tako mladoj osobi zapravo uništava život. Ali kad imamo upisane učenike ili studente koji su odabrani kao oni koji imaju uvjete za tu školu ili fakultet onda je dužnost nastavnika da svojom kvalitetnom nastavom omoguće da uspješno završe to što su upisali i to s najboljom ocjenom. Mislim da bi malo tko od nas volio ići zubaru ili kirurgu koji je završio s ocjenom dovoljan ili dao svoje dijete učiteljici koja je studij završila sa slabim ocjenama. Ja sam svojim studenticama i studentima, koji su odabrani kao najbolji od većine prijavljenih govorio, da oni ne mogu ići u školu sa slabim znanjem pedagogije ili didaktike i trudio sam se zajedno s njima da svi postignu najbolje ocjene.

Check
it
out